

Чедишкин — кадрлардан хамааржыр

СЭКП ТК-нын сентябрь Пленумунун шийтпирлери бүгү совет чонунда болгон партиянын амыдыралына улуу жүзү-дүзү. Ол бистин нийтиелде экономикалык харылааары ханы-э-биле өөренип көрүп негед турар болгон социализминн экономикалык хоойлударын чептүт амыдыралыне ажил-агыйжыларын кийгырып турар. Сентябрь Пленумунун жүзү-дүзү — бистин улетпүрүстүн масштабтарынын болгон арталарынын өзүлде-биле чергелештир техникте депшилеини шапкын хөгжүлдеини байдалында бүдүрүлгөн бүгү кураалдарын тодоралып, оларын ажылаарынын эргежок чугулазын айтканы болур. Ол оваалда улетпүрү азыр аайы-биле билимди ууру-туп-башкарыла, өскөр чугула-лаарга, чангыс аай техникте болгон экономикалык политиканы чорутканда чедишкинниг шийт-пирлетиин болур.

Бүдүрүлгөндө партия органи-зацияларынын кичинекейин улетпүрү болгон туугуну эконо-микалык, ажил-херекке ма-териалдык болгон моральдык со-нуургады күштедирерине, ажылаарынын болгон иже-нер-техникте кадрларын чо-гаалкыч идепкеин көдүрерин-че угандарынын партиянын ТК-зы айткан.

«Тыва даг-дугу туугу» эрге-ленин парткомун, Ак-Довурак хоорайнын партия эге органи-зациялары сентябрь Пленумунун шийтпирлери амыдыралга бот-тандыры-биле чамдык хемче-лерин чорудуп эгелээн.

Парткомун инициатива-зы-биле партия ажил-агый актив-нин семинарларын эрттирген. Анаа сентябрь Пленумунун көдүргени экономика айткыла-рынны дугайын чугулаажып көр-дүс. «Тыва даг-дугу туугу» эрге-ленин план кылдынын из-чалыны А. Иванов удурткан

экономикалык чөвүлө органи-зациянын. Оон кол сорууга — бүдүрүлгө болгон туугула экономика айткылаарын өөр-енип көрү, ажылаарынын по-литэкономиянын үндөинерин өөрениринге хаара тууары бо-лур. Ол ышкаш экономикалык ана-лиз бирозары туугу участокта-рында, фабрикада болгон элек-тростанцияда ажилдап эгелээн. Ол бирозары кижигинери эконо-мика темалык конференцияларга кижир кылдыр ажылаарынын беткеп турар.

Сентябрь Пленум улетпүрү сайыраагайжыдынын кадрлар, оларын кижиздери уугу роль-ду ойнаар дээрин онзалап дем-делээн. Ычангаан партком кадрларын кижиздери айткы-гы кичинекей салып турар. Олар-нын бүдүрүлгө экономикалык өөрениринге хаара тууары-биле аны-бүрү хемчеглерин алыры көрдүгөн. Ол уугу ажил-херек-ке пестерде, участоктарда пар-тия эге организациялары уугу дуузын чедире уугураг. Партия эге организациялары бүдүрүлгө болгон оон кижилери-биле ту-дүш харылаалык, оларга бай-дал кымдан-даа артык чок бол-гон билимдиги болгай.

Бисте сөөлү ийи чылдын дур-гузунда магалык ажылаарын, мастерлер болгон бригадирлер тыптып келгелээн. Харын-даа оларын хой кезин анык тыва кадрлар болуп турар.

Даг-дугу болбаадырдыр фаб-рикада, рудникте, № 48 туугу эргеленин, үшкү туугу участ-октарында нугулайында бектик мергелинги тыва ажылаарын, бригадирлер бар. Оларын чам-дыктарынын ат-сураа республи-када билимдиги болгай: Чамыяң Колур-оол, Сергей Чамбаа-оол, Хомушка Балдар-оол, Ооржак Чечек, Далак Киров... даш бо-данзын ам-даа уламчылап бо-лур.

Ажил-агыйжы бау-биле ажил-

даар төзөлдө, байдалы ханы анализтеп көрү чугула. Чамдык чедишкенин бар-даа болза, кадрлар беткезиринде, оларын башкарында четпестер ам-даа бар. Ындыг байдал-биле колдуун-да туугу участоктарында тавар-жыл болур. «Тыва даг-дугу ту-дугу» эргелде чыл планын че-дир күөсөдип шыдаазы амды-гааштан билимдиги апарган. «Тыва туугу» презини дуза-лаар бүдүрүлгөдөр комбинаты ту-дугу эргеленин материалдар-биле хандырар планын чүгө 60 хире хуу күөсеткен. Моон кол чыла-даанын чүгө? Күш-ажылдын органи-зациялаанын кулу де-неде турарында болгон туугуну кадрлар-биле кошкык ажилла-даа. Ажил шагы узер, оон үнер-кирер чорук мынчага дээр уурааткымаан. Күш-ажылдын чүрүмүн быгылаар, бектик мер-тежилдиги удуруткучу ажилда-чылар: участок начальнигери, мастерлер болгон прорабтар — чедишпес. «Тыва даг-дугу ту-дугу» эргеленин удуруткучулар туугуну иже-нер-техникте ажилдаачыларын четпестер со-рула-биле ажылаарынын тус-кай техникумга өөренип, анык-спецалисттерин удуруткучулар-салгалык ажиллаары ичкелдиги турар. Ол ышкаш туугула чаа кирген кижилери бригадалар аайы-биле болгон тус-тус киж-санын кол туугу мергелинги-дашчынын, оналубик-бетон-чиктин, бизанчын херекте өөрениринге кичинекей салды-ган. Ажилдаар чегинге таарым-чангыс байдал тургузарында анык кижилерин ажилла-дашкар, хуула амыдырал-чур-талгазын экижидери чугула ай-тырыг дээрин чугаажок. Чур-талга шөлүнүн айткырын эч чил-диги айткылаарын бирозон бол-ганынан бистин Ак-Довуракта обжектелер саны көвүдө п, чурталга туугуну уугу кыш-мөөнетиини-биле, оон ажил-

лаага кирери чүгөртөп келген. Ажил телевинде депшилегит хевир — аккорд-шанал систе-мазын ажылааны күш-ажылдыг бүдүрүлгүнүн бектир чорун-га, ажылаарынын материал-дыг сонуургалынын өзеринге уугу илгиги болганын айткыр херек. Чижээ, туугулар-га октабрда эң бере болган. Степан Мокрашын бригаданын ичкан бекин бир кижини ажил телевини ортумаа-биле 121 рубль болгонда чамдык брига-даларда ол 95 рубль болган. Бар четпестерин уугукаары-биле уугу ажилды чорударынын эргежок чугулазын партком би-лип турар. Туугула органи-зация хемчеглерин экижидеринге, ажил-агыйжы энес чорукту уугу-каарына, бүдүрүлгөн болгон туугуну ажилтын бектиринге партия комитети уугу рольду ой-

наары чугаажок. Туугу матери-алдарын хамаан чок төгчөзөр, оларга кам чок чорук-биле дем-седин күштедирерин участок-тарда партия бөдүктөринге да-зып, комсомолчу постуларын тургускан бис. Чедишкенин ажылаарынын бир үндөини — партия актив-нин дайынчы болгон бот-иде-пейлиг болуру. Бо айнын ийги чартында партия активиниң школазы ажилттыган. Оон про-граммалын СЭКП ТК-нын сен-тябрь Пленумунун шийтпирле-ринге дууштур ажилдап кылган. Комбинаттын, туугуну удурутк-чулары, экономистери болгон өскө-даа иже-нер-техникте кадрлар ол школага лекциялар өмчүтүр. «Тыва даг-дугу туугу» эргеленин партком секретари.

Эки түннелдиг

1966 чылдын ээлчегин пардала-зын массалык-биле чамдык доо-зуган. Танды районда келээ ажил-агыйжы дуржулга станциянын ажил-ишчилери пардалага чамдык таллазы-биле эки түннелдиг болгон деп чугаалап турар. Келир чылдын бистин станциянын ажилдаачылары 1267 экемплар содуулар болгон журналдарын алырлар. Ол дээр-ге эркен чылга бааарга 351 экем-плар хой болап турар.

Пардалага чамдык чоруда-зын пардалаанын хой-иничи та-ралыкчылары идепкейлиг кириш-кенин ачымында ыныг түнел чеди-лиг алыган. Пардалага чамдык чоругу үзгөлдө беткезтигенин, хой-и хурааларга чугаалажы, хан-и-салгалык кижилерин парторгани-зация томулган. Пардалаанын хой-иничи таралыкчыларын ол хураал-дарга депшиктилээ, балылаан.

Чолаачы Г. Субочев мадчынарже суг сөөртүшкан, хойчуларын, кадарчыларын чамдык чугулазын хуула-

ап турган. Ол ырак одарларда мал-чынарнын 40 ахыг чамдык чугула-зын хуулап алган. Зоотехник В. Чернова төп суг-бараан ферманын ажил-агыйжы чамдык чугулазын органи-зация чоруткан, бааа 40 ахыг со-лун, журналды чамтыган.

Уугула ажил-санын эрге-лечи-ни Т. Чупина ажил-сал коллектив-нин болгон станциянын чамдык ажилдаачыларын хой түнүг чам-дыктарын хуулап алган. Дүрген сес чыл школазын башкыны Кры-лова школа коллективин пардалага чамдык чугулазын уугула органи-зация. Дүрген суурун чуртакчы-ларын ортузунда чамдык чугула-зын почталонор. Манатарава 138 чамдык чугулап алган.

Мынаага пардалага чамдык чугула энес, уугула чоруп турар болгай. Чонун негелде-хергелеш-тир хандырар дээр, пардалага та-рынды чамдык чугулазын ажил-агыйжы.

Н. АФОНИН.

Школада комсомол комитети

Бай-Тал школазын комсомо-лчулары комсомол комитети-ни чаа састанын согуу тура, хой-иничи ажилына идепкейлиг болгон органи-зация чорудуп дээр 11 класстын өөреничизи Донгак Чечекти комсомол органи-зациянын секретарины депши-тиген. Комитет кижиздери комсомолчуларын хуулап ажил-агыйжы чорудуп эгелээн. Байтайгы хушкерде комсор Д. Чечекке ажил конугу бере болган. Ыччалда-даа оон сагы-жына «эрге өөренимди, бергээ өөр» деп үдөгөр чугаа кирип келер турган. «Күзөини чеди-п алыр, сураанын тып алыр» дээр ышкаш, Чечек ол бергелерин

эш-өөрүнү, башкыларын ду-аа-зы-биле ажил ышкыган.

21 пионерлер комсомолду хуулаагы кижиздери кирип алган. Комсомолчуларын кирип алган-биле школага алам-бүрү темалаары содуу келгелерин эрттиргизген. Келгелерге кайы-бир класк кон-перт көргүзери чамдык болган. Орус, тыва, немец дылдар кы-рынга найралчы келгелер ком-сомолчуларын беткеп турары содуу.

«Школанын алдары дээр» деп хана содууну айда бир катан удуруп турар. Оон редактор-ун Д. Хертек, Д. Сарыг-оол эки ажилдап турарлар. Оон-биле чергелештир недела санында «Шпр» деп шоодугу хана

содууну дежурный класк уду-руп турар.

Чамдык комсомолчулар эге класстарда пионерлер ортузунда ажилдап турар. 11-ги класкы Каара Хомушк 6-гы ортдага вожагы ажилын конугу эч чорудуп турар. Пионерлер орту-зунда спорт ажилы багыт эес байдала. Иргит Чигир-оол хаанчылар секциянын органи-зация тургускан. Ол ышкаш идеп-кейлиг комсомолчуларын дру-жиниктер штавы бааа бар.

Бай-Тал суурун почтанын комсомолчулар шеф-биле та-рынды турар. Солун таралыктын салчак Красс хуулазын алган. А. ЧАМЫР.

Бай-Тайга район.

БИСТИН ОРГАНИЗАЦИЯДА

«Суг-Хөл» совхозта «Билиг» ний-тиеленин органи-зациясында 51 лекторлар ажилдап турар. Олар эркен ол айларын иштинде аны-бүрү темалага 148 санын лекция-ларын номчаанар. Оон-биле кады, пропаганда ажилынын бааа бир хевирин — массалык келгелер, ном-чула конференциялары, мурнакчы-лар-биле ужуражылга келгелер дээр оон-даа өскө аны-бүрү масса-дыг хевирлерин ажилдап, орта лек-торлар тускайлап көргөн темалары-га беткездикип кижиздери турарлар.

Номчуттунуп турар лекциялар совхозтун бүдүрүлгө бригадаларына, фермаларга, чуртакчылыг суура-лаа совхозтун ажил-агыйжы-биле хол-баштыр болуп, мурнакчы дуржула-рын боттук чиктерин көргүзүп турар. Ычанга келээ ажил-агый

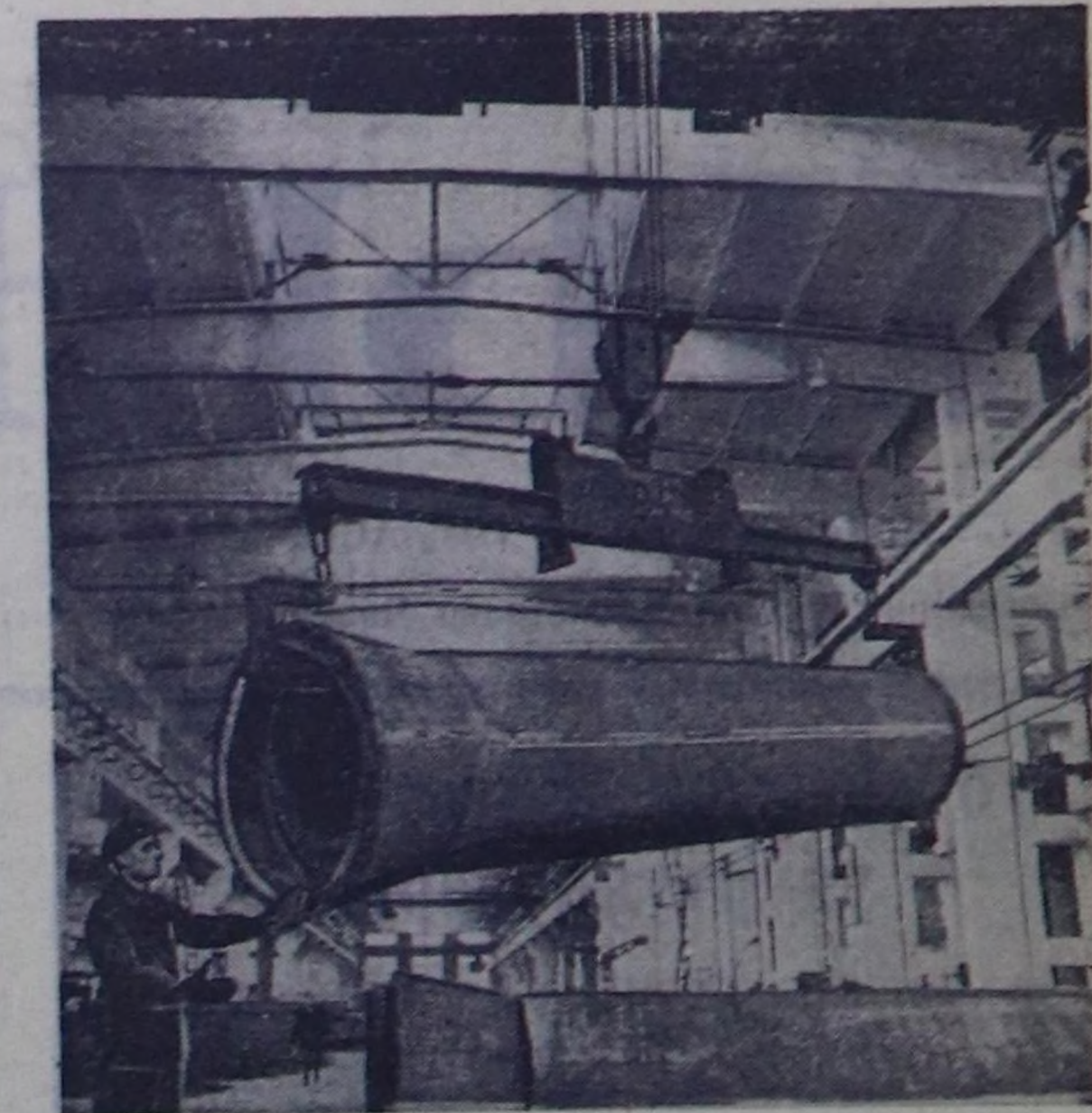
темаларына, СЭКП ТК-нын март пленумунун шийтпирлери хобаштырган лек-циялар хей.

Нийтиел кижигинеринден чоң ортузунда лекция пропагандазын калбартырынга идепкейлиг кирип турар лекторларын хейнү алап бо-лур. Алдан-Маадыр салбырда баш-лоо О. Серен, Бора-Тайга салбырда Т. Хаппанак, О. Херин-оол, М. Кундан, Киров салбырда М. Эдик-оол, Ишкын салбырда Ламаш-оол, Алдын-оол болгон оон-даа өскө лекцияларын ууда-дараа номчу-п турарлар. Чонун сонуургалын ха-раа туугу турар, иделик утка-шына-ры бектик лекциялар сөөлү үеде ар-былаан.

«Билиг» нийтиеленин ажилын удуруп башкарар, лекторларын чөп

ажылаар таллазы-биле Алдан-Маа-дыр, Бора-Тайга болгон Ишкын сал-бырларда партия органи-зацияны багыт эес ажилдап турар.

Моон-биле чергелештир «Билиг» нийтиеленин органи-зациясы, ол ышкаш салбырларда болгон албан органи-зация чегинде партия органи-зациялар лекторларын ажил-дын чедир үнелсеп көрбөс, чогуту негелдеинге чедир удурутай турар чүдүлөр ам-даа бар. Лекция пропа-гандазын калбак хевирлерин ажиллаар, номчуттунуп турар лек-цияларын темалары чангыс аялап, чамдык тускайлап алынган тема-ларга лекциялар дыка кызын ном-чуттунуп турар. Чижээ, медицина дугайы, шажын-чуулууге, эргини артышкынында ууру, күш-ажыл

Электродымчылыга шугунарнын демир-бетон хоорзаларын болгон чамдык чугулазын, заводунун бирги ээлчөс Запороньеде ажил-дап эгелээн. Ол бүдүрүлгөн бирги болгон ийги ээлчеглериниң телевинел күчүзү — чылда 48 муң кубометр демир-бетон тускай кы-лыгарын бүдүрүп үндүрер.

ЧУРУНТА: заводтун белин продукциязы — демир-бетон хоорзалар. Фото А. Красовскийнин. СЭТА-нын фотохроникасы.

ХОЙЖУ БРИГАДАДА

Уугу-Хем районда «УТКА 25 чы-лы» совхозтун № 4 хойжу брига-дазын бригадир коммунист аш Ба-зыр-оол 1965—66 чылдын мал кыш-тагладык чамдык чугулазын хуула-п турарын мынчаар чугаалап турар:

— Бригаданын ажаалдазында төрүтү 2498 баш хой бар. Эрткен куурун-не Борбак-Арыг, Чыраалы-Ууук, Киж-Баштыг деп черлерде 8 колан турар кажааларын болгон малчынарнын чурталга бажына-рын бригаданын хуула-биле септээ, бажынарын чугулазын. Ам брига-данын бүгү хойжулары тус-тус кыш-тагларында элек одарларын план-ын ажилдап эгелээн.

Сугула-Ой деп черде чаа кыш-тагын куулаар кылдыр беткезтиген. Ычангаан бригада нийтиел-биле 9 кыштагы. Оларын 3-жүн кажаан хойнуу массалык оолдашкынын эге-лей бергенде чаш мал ажаап тур-гууар пунктулар кылдыр таарыштыр кылган бис. Кыштаглар септээрин колдуунда беш киж доктаамал бы-жыглаткыган турган. Олар онаш-кан ажилын чогуту үзгөлдө күөс-диги келген. Борта бригаданын ке-жигинери Т. Суруччал, Т. Алдын-оол, Ч. Серээ оларын кышмаккай ажил-даанын демделээр херек.

Саван бөдүлгөзүн бригада бааа ор-тунда кылдыр ажилдап турар. Саван бөдүлгөзүн бригада бааа ор-тунда кылдыр ажилдап турар. Саван бөдүлгөзүн бригада бааа ор-тунда кылдыр ажилдап турар.

Т. ОЧУР-ООЛ.

ганизация чоруткан. Бөдүлгөн 42 сараат саванын 80 тонназын кыш-таглар чогуту сөөртүп алган бис. Шээр малдын оолдашкынын тү-лүк үзгөлдө оодары-биле бригаданын кижигинери чайын 47 кубометр ышкы беткеп келген. Ычангаа ол ышкыны 29 кубометрин Арыг-Уууунда лесник А. Титов дээрин алыр кара туурамы-биле сугула сөө-ртүп алган, хууунда ажилдап, таныш-көрүнгөн саварын савып, төгөткелз. Бо дугайын толарташ, ышкы болуп, азы өртөө эгилер дугайында хемчег алырын совхозтун дирекция черинден каш удаа негеп келди. Бо хууе чедир калды-даа хемчег алылмаан. Ам бригаданын ажилдагында 18 кубометр ышк ар-кан. Бо чорук малдын массалык оол-дашкынын үзгөлдө чаш малга, оон ажаар кижилерге уугу бер-гелешкенин онаштырып болур.

Шынап-да, хой оолдашкынын чыл-дын берге үзгөлдө эгелээр болгай. Чогун-на ол үеде оодар ышк, чаш малга чидиртир эки шынарлыг си-ген дээр өскө чөм куулаарлар не-геттинер апар. Ычангаан ол үеде дүвүнчиги байдалы болдуруу-биле чогуту хемчеглерин амыдааш-тап алыр херек.

«Билиг» нийтиеленин совхозта органи-зациянын өтөт-сонтула-дыг хуулазын чамдык лекторлар-нын сапал шүгүчүлөдүл чер-черле-ред органи-зацияларын ажилын ра-йонун болгон республиканын «Би-лиг» нийтиеленин органи-зация-лары, ол ышкаш партия органи-зациялары дыка кошкык удуруп турарын, лекторларын семинарларын чорут-пай турарын, эскүрени, шаңнал-мастал кылбайн турарын айткан. Ол үнелг савалдарын чогуту түң-вөдди кылды, боттук хемчеглерин алыры чугула.

О. ЛОПАН.

Анык бода малды эки семиртип өстүрериниң эң-не мурнакчы арга-дуржулазын ажиллаашкан, Би-Хем районда «Нызыл та-раачын» келээ ажил-агый артелиниң Куудугунда семиртирге фер-мазын ажил-ишчилери чөгүм-на чангызы — шуптузу, шуп-тузу — чангызы дээр ажилдап турарлар. Олар семиртилгеге кел-ген иктерини тус-тус бөлүк кылдыр хуулазын алган тургузу азы-рап турар.

Бо чуртунда ферманын мурнакчыларынын бирозон Доржу Чалбаа-дыр. Ол бодунга быгылаткыган шупту 66 баш казыраларын 8 ай назага чедир баш санын менди ажааш, ам оларын бирозон-не (ортуман декин) 240 кг чедир семирткен.

Бир эвес болар бүдүн чартын чыл назылынга чедир 380 кг холумга турар болза, баш бүрүзүн ортумаа-биле 350-ден 300 кг чедир семиртип өстүрер мен. Чүгө дээрге бистин фермада мал чөм-даа чөтүр, ыныг түннелди чедип алырынга мында кижилерин амыдырал-хандырдыла-даа таарымчалыг. Кол-па чүве кижиниң бодундан хамааржыр — деп, эш Доржу чугаалап турар.

Фото В. МОЛЬБИННИ.

бирги хуулаагызын мындыг: дөр-түк кварталда 30 тракторларын септөп үндүрер, партиянын ХХП ссезиянын ажилттарын хуууе чедир дөртүк болгон 1966 чыл-дын бирги кварталында септээр уугула 70 ахыг тракторларын септөп доозар. Септелгенин шы-нарын чүгө эки болгон конугу эки кылдыр. Бүгү бар арталарын ажилдап турган, чамдык эрге ке-зектерин катан тургузуу, чаа ар-тык кезектерин чарыгалын ды-ка кызырар. Күш-ажылдыг бүдү-рукчүлүн бектир, кижиздери ажил-агый нормазын үргүлүч ажил күөсөдир.

Боттарынын алган социали-стик хуулаагызын күөсөдирине таарымчалыг байдалы тургузар дээр, салбырын удурулаагы чамдык органи-зация болгон тех-никте хемчеглерин алган. Бирги ээлчеге, чарыштын негелделерин, хуулаагызын кижилерге чедир тайылбырлаан, пестер боттарын тус-тус хуулаагызын алгалаан. Коалкостар-биле болгон совхоз-биле техника септелгенин, ме-ханизаторлар күжү мобилиза-циянын керээлерин чарган. Тракторларын бектирер аайы-биле шуушкар арга-биле септээ-рин планнаш, аяаа дүшүтүр де-

рилелерин таарыштыр тургуску-лаан. Машина-трактор мастер-скаяны чуулаанын, согу-мур-нуу бектирерин, эпелгенин, моторларын, станоктарын чек-терин тургускулаан, оларын кон-ролер-механиктер болгон дуржу-галыг механизаторлар баштап ту-рар.

Шуушкар шугулаа рельсдер кырында тракторлар бектирер аайы-биле чыгып бар чоруп. Эң эгеленде чүгө рама, оон дараа-зында согу, башкы бектирерлиг, моторлук, алазкык сөөлүнде бү-рүн чамдыгын трактор — мын-чаар шууштур турупкан тургу-лаар. Оларын чамдык механиз-аторлар боттарынын участогу-нда тургулаан ажилдап турар-лар.

Ындыг аны-биле декабрь 15-ке чедир 12 трактор капитал септелгенин эркен. Тракторлар-нын чамдык артык кезектери че-дешпей турар. Мастерскаянын каннашкы болгон токар песте-рин эрге кезектерин катан эе-кылар таллазы-биле хой чүдүл-дүн кылдып турар. Башкычы дугулаарын дымшталдырар көрүлүп, кожудула музтаанын дапкыр сөрөөн, шимчелик уугу

сылдыс, головкалар дээр чергелиг уугу болгон нарын кезектерин бектир катан сепип ап турар. Ич-чалда-даа оларын чамдыктарын сепип кылларынын бот-үзгөи элөөн аар, а чамдыктарын, чижээ, головка чарылган таварында чамдык бектик болгон турар. Бо чү-гула артык кезектер республика-нын «Сельхозтехника» катты-жымшынында чок бот турары септелгеге саат ужураштырып турар.

Трактор септелгенинде ажил-дап турар механизаторларда ажил-агый чүгүлүдүп, алаа хуулаагызын бектик кижилер дыка хей. «Ленинчик орук» коалкостан кел-ген тракторист Чоолу Кара-оол техниканын эки билер болгон сеп-телгенин шапкын, шынарлыг чорудуп турган. Чес-хөла кезек-терин кылдыр Б. Елкин, моторист И. Санников олар хуи нормазын доктаамал ажыр күөсөдип кел-генер. Сесары-жестянык И. Жаулов болуучу ажилында каймакчы мергелинги, трак-торларын керек калыптарын, кабинерин заводка кылган-би-ле дөмөй кылды билер кижиздери.

Мынаага, «Сельхозтехника»

салбыры техника септелгенин таллазы-биле чогулап, графини уугу турар, ычангаан ботунга алган хуулаагызын күөсөдип шы-даагы турар дээрин демделээр херек. Чыл тончугунге чедир 30 трактор септээр ужуруг хиреле, ам чүгө 12-ни септөп алган, чонкуу үеде 8 тракторун док-каш, квартал төнүчүлөдө нийти-ли-биле 20 нидирип болур. Си трактор келер чылдын бирги квар-талыне шилчирин чалаш чок. Хожулаагызын чылдаагынын чунун-биле тайылбырлап болу-ру?

Бирги ээлчеге, машина-трак-тор мастерскаянда ажилын күжү чедешпей турар. Салбыр-нын ботунда ажилчылар эвээш болгонда, коалкостар болгон сов-хоз-биле керээ чарып турар, олар механизаторлар бээр кылдыр тургушкан. Херек кырында «Кы-ыл туу» коалкостан эскелери ме-ханизаторларын четче чорутпаан. Оон иштинде «Бурганга» коал-костан шугу чок, «Совет Тыва» совхоз бектир чүгө 2 ки-жи чоруткан. «Ленинчик орук» коалкост болуучу тракторларын септөп алган дораан. 6 ме-ханизаторун ышк-даа чок алгаш барган. Оларын тракторларын

хоойлулар болгон совет хоойлу-дүмнөр дугайында дээр ышкаш темаларга лекциялар эвээш номчут-тунуп турар.

Нийтиел кижигинериниң ишти-ден лекция пропагандазын калбар-тырынга идепкей чок кижиздери, ону сонуургаас чоруктар чамдык лек-торларда бар. Бора-Тайга салбырын эргелечкин аш Илам-Сюрюн, Суг-Аксы эмигелгенин эмигелер Мироч-нин, Очур-оол, Суг-Аксы ортума-кышканын директору аш Дүмө-Ба-йыру, Култура бажынынын дирек-тору аш Борбай-оол, Ишкын сал-бырда мал эмигел аш Анай-оол олар хун бүрү масса чок-биле дулаш ажилдап турар болгон билин, ар-гала дуржулааны бар хирезинде-ле лекция номчутуучу сагыш салбайн турар.

Лекция пропагандазын кызын болгон оон бүгү калбак хевирлерин дозуу-биле ажиллаагы турарында совхозтун иштинде күш-ажылдын,

хей-иничини сагыла-чурумун уураар, ажил кылбас, оорлар, ху-дуннаар, арагалар нийтинин мур-нунга ботун төлөп чок ар чоруп кижилер бар болуп турар. Бо чорук лекция пропагандазын чедигир, дөштир чорунуң кошкан көрү-түп турар.

«Билиг» нийтиеленин совхозта органи-зациянын өтөт-сонтула-дыг хуулазын чамдык лекторлар-нын сапал шүгүчүлөдүл чер-черле-ред органи-зацияларын ажилын ра-йонун болгон республиканын «Би-лиг» нийтиеленин органи-зация-лары, ол ышкаш партия органи-зациялары дыка кошкык удуруп турарын, лекторларын семинарларын чорут-пай турарын, эскүрени, шаңнал-мастал кылбайн турарын айткан. Ол үнелг савалдарын чогуту түң-вөдди кылды, боттук хемчеглерин алыры чугула.

О. ЛОПАН.

БАЙЫР ЧЕДИРИП ТУР МЕН

ТУДУЖУЛАР ажилы дооскаш, чортурунга беткейип турда, кышкы хун ба бажына олуртупкан. Чаа туткан бажыны чангага кээп доктап берген машинага туудулаар доктур олуртупкан, оларнык бижээни, хаваанга чурбонтолелек дуктери бөрүнүн алаандан көстүп келген, шоваа карактарын анык ар, барык-ла доосту берген бажынык көр-бушаан, өөрүшкүдүл чугаалаан:

— Бажынын дээринин барык-ла салып доостуус аа.

— Ол хире хойну кылгыттар деп болаан мен! — деп, улгазы берген ажилчин алаа каттышкан.

— Байнам, эштер—деп, бригадир Монгуш Олчакай чугаага кыргыч берген. —Дээринин бөгүн доозор ужурулуг турган бис. Ам-даа алаан каш манаа салыр хире чер артып калды.

— Соокту көрсө сөз бе, бригадир. Чай калында-ла чаакты амыр-надыр чыгып бээр-дир. Соокта харым-даа хойну кылдымыс.

— Хойну кылдымыс тын-на, харын—деп, бригадир харылаан. Оюн-даа хойну кылмы болур арга бар дээрим ол-дур ийин. Коммунист күш-ажылын бригаданы деп хундүлүг атты чеди алгыры ынгыт амыр аэс болдур ийин. Чугаа чус хуу-биле өйежип болбас керек.

КЕЖЭЭ СОГУКЧУЛАР-биле ужуражышкына чугаалаар чүвезин бурунгу кежээ-ле бижини беткейип алган хирезинде-ле, көзө Советтин сессиясына депутаттык чугаалашкыч чүдүлери, туугуна матерал-биле үзүктөл чок хандыр дугайында айттырыш сессияга болдун көдүрүп үндүргенин болдун даш, Монгуш Олчакай машинаны суурга кирип маңап келгенин эскер-бөө.

Олчакай дүжүп калган, эргип көргүлөө. Сууруну кудумчуларын чыры аажок. Чагы бурун-де-ле сайгылаан оттары чырып турар. Элегес хемини кырында куу туман турган. Бажын чангыла талдар болуп теректер ак-шан кылдыр хыраалай бергилөөн.

Бажыныга кирип келирге, чы-

рым аажок, беткезип атыш-чемин чагай чыды чытталыр. Монгуш Сайыновна ажилдан дем-не келгеш, атыш-чемин беткезип, ашаанын кел-дирин маңап олурган. Алдыгы класс-та өөренип турар уруу үтүштүр чүгүрүп келгеш, өөрүшкүдүл чугаа-лаан:

— Ачай, бөгүн үш беш алдым!

— Эки-дир уруум, ол-ла болгай! — деп, алазы алаа харылаан.

— Мен бөгүн бир бажыны түдүп доостум.

Ажылап кедер хемин уштуп ту-ра-ла, Монгуш Тизежикович кала-бынга далашкан алыны чугаалаан:

— Меңээ арыг хемин уштуп бер-ем. Далашпас болумаа хоржок.

— Кай барың ол?

— Бо кежээ соугучулар-биле ужуражышкы болур. Алаа өчөгү кылмы киж болгай мен.

КИЖИЛЕР КЛУБУ доктур олуртупкан. Хостуг олут чок. Сөөлдүредир келген кижилер хары-лаа бут кырынга турар ужура та-варышкан. Чымылдарын кичээни-н илдерде чүе чугаалап турган, чоллаксымаар сыныгы, дегем эгин-ни кижиге утланган. Депутат Олчакай соугучулар ортузунга болдун чоруткан ажилынын дугайын, чоктаа чаа болуп эртен сессияга чугаалашкан айттырышкы дугайын, көдө Совет ам кандыг хемчег-лери чорудар деп турарын чугаа-лааш, мынчаар түнзөө:

— Ажылычар чурттаар чаа бажынары ам-даа немей турды төлөветтинген. Уруглар ялымын чептелген улаваа дооскан турар. Чаа улут клуб тургузар дугайында айттыргы база-ла шиптирелеттинген. Туугу материалдар-биле хандырып үзүктөлүп турган чорукту моон сон-гаар болдурбазыны хемчеглери ал-ган.

Депутатка салган айттыргылар хой-даа, язы-буру-даа болган. Ботта-рын чыгыштарын депутаттыг кая-чаар күсүлүп турарынын дугайын диннары соугучу бурун-де-ле солун болбайн аан. Соугучулар-биле де-путаттыг ужуражышкыны дыка орайга чедир үргүчүлөөн. Санал

карып чедирер киж-лаа чок, олар кымынар деп кижилер мычаар ажил-дап турар чүе боор? — деп дораан айттыр алаар. Эрин районда Ленин аттыг колхозтун баштаар чери ку-рун-де-ле сэдари-биле № 2, 3 хойну бригадалардан бир муң амыр хойну үкеш, Кыргыс Дембээ биле демиг «арага аарымнан» бергелеп чыккан Маанын дээринде малдап калып чүе-дир. Бригадирлер хойларын үзүп берикеш, олар ам бистин аэс деп салып берген, а мачынын бистин доктаамал калар малшыс аэс, дораан алган баар чүе ча-маан бе кылдыр болуп турар. Ын-чанга каларчылар харысалга чок-танып, арагалып, малды орта калар-бастап, хүндүс он бир шакка чедир кожугурун калжалап турар болу берген.

Ышкылырган малды баш асан, мал арып баксыраш, кымырыган килограмм айт буруз колхозтун амыр-оругалын кудулаан бээр дээрин баштаар чер, бригадирлер, тускай артемингер болдургай турар болза, кеминг-ле-дирем. Кеминг чор-оон улгадып хөрлөөлөш, кем-бурулуг чорукка-лаа чедире бээр таварылга турар болдур аэсепе.

С. ПИРГОВ.

Клубка кино барык-ла дун сангы-ла үер. Алаа барган чыгыг каттан-гы чок киж кеземчине көрүп, хе-вир-дүрүзүн оскунар, харын чам-дыкта калды кошкак кижилер грипптер адыр бергилээр.

Кыштын чыккылаа соотунда ол-отулбас культура олаа — Вай-Тайга районун «Тээли» совхозунун үшкү салдырынын төвү—Кызыл-Дар суу-рун клубу ол. Салдыр артемингер эш Билгий Буан, парторг эш Григорий Лопсан олар боттары кинога хо-вар кээр болган соокту аскербестер. Бир аэс бо ийн удутукчулар клуб-тун доктаамал аалчылары турган болза, чагымг кээринден човааш, ону чыгып тургузарынча чайгаар-ла салгып салып, дүтүр үнелер ийик.

Клуб артемингер эш Хертек Чы-ган бот-тыныгыр композитор, көдө уран чүүлүк талантылыг ууру-тукчуу болуруннан аныга, амыр-агыжы-лаа дүткен киж болгай. Аныг уде оон артемингер клубу соок даш, ол чонга хемелетип, ку-лак кызып олурбайн, дарыг хемчег-лери алыр болза оттулар ыш айтты-ры ынгы-ла берге аэс.

А. ХЕРТЕН.

КАРАК АЖЫТТАВАС

Чаа туткан бажындан биске бир өрөөл бергенине кончуг-ла өөрзөн бис. Ол бажын бо-ла болгай. Кочетов кудумчуу, бажын № 98, а бистин квартирасы № 3. Коммунист партия, Совет чакаа ажылыч чонун чурттага бажынары-биле чедиш-тир хандыр даш чурттага туугуна хой түнүгү ачка-хорегинин чыга-чыла-ла чаргылап турар. Оон хере-чиси бистин Кызылымыс болур. Сөөл-гү каш-ла чыл иштинде чагайжы-лур туттунган хой каз бажынаар Кызыла аялдер берген, чурттагы-лар өй-өйлө чаа-чаа квартираларын ап турар.

Ажылын шынарычте кичээнгей салдыр чугула. Бисте ол талазы-биле чептестер долу. Чагаанын аге-зиде кончуг өөрзөн бис деп бижээн болгай мен, ам келгеш ынгы аэс апарган, кыш дүшкөн, өрөөлүн чы-

лым 16 градустан өрүлестөөз. Чүе ынгымы? Сонгаларын шилин замаскалаан, сонга чаактары-биле алаа аразы шаарыш, печкалыкта ол салдым—ыштаныр. Чангыс сес-сия биле чугаалаарга, сонгалан хат үрүп кедир, докур-доогуз шуужуп-ла турар.

Арыг-шевер талазы-биле дыка ба-гай. Чунар черин шаажанын, ва-наны, сонга, халганы чугбайн чугай кырындан бузуп каан. Арыг-ше-верге ууру бо үстүне санаан чеп-тестери алаа даш шаама кирип ту-раан-дир мен ийин. Бо бүгү чуну айтты туралар даше, ажыла кон-тролюн багайын, караа ажыттаар чорукту, куруненин ачка-хорегини камнаава чорукту көргүзүп ту-рар. Ийн талкында, куруне комис-сиянын, техниктиг комиссиянын чептес ажылы-дир.

Пенсионер **К. СЕВАСЬЯНОВ.**

Иран республика. 12 муң тонна тарва кирер алаатар Баглатта ажы-лакта кирген. Оон Совет Эмилдини техниктиг дуаламчыны-биле туткан Элеватору ам тарва-биле долдурган. Оон бедни 46 метр чедип турар.

ЧУРУНГА: чаа алаатар.

Фото Л. Вольноутуу.

СЭТА-нын фотохроникасы.

Ушну арын

1965 ч. декабрь 24

ШЫН

Монгуш Тизежикович оон бээр-ле чеди чыл ажыг уениа дургүзүлүз бызачылап келген. Ол чүге бызаан-чы аэс, харын-даа болдуну хера-нын мастери болуп, хой-хей анык-тарын бызачы кылдыр өрөткен.

Ам Монгуш Тизежиковичини бри-гадазы сохкоа улуг клубтун туугун дооскан болган Чал-Бежиге гараж туугун кылмып турар. Туугужуун калайы Монгуш Сайыновна Мандыаа база сохкоа хостун ажилчыны. Ол алаа 18 чыл ажылап турар. Ашаанын мергежилне өөренип ал-ган, 1961 чыла туугага ажылап берген. Монгуш Сайыновна ам даш-чынын, штурматурчун мергежилни шиптедип алган. Монгуш Сайыно-внанын ажылап турары туугужу хе-роженер бригаданы бо чылын суурга чаа чунар бажынын, фермага мал калжарынын кылган. Ам сохкоа суурунда 8 аал ишти чурттаар ийн кат улуг бажынын ажылаага ду-жаар деп турар.

СОЛ ЛАМПОЧКАЗЫНЫ чыры чаа туугун каан солунун кы-рынга аужуп турган. Монгуш Тизе-жикович нөмчүп олурган солуну салып каан, үзүктөл чок «тик-так, тик-так» кылдыр санап турган «О-турар-шакте» көргөн. Дүкенин 12 даш чыгай берген. Улаваанда Ман-дыаа база чедип келген. Соокта оон чаактары улам-ла долбангыг кызыл апарган болган.

Сөөлгү ой чылаа Болгарияга үлетпүр продукцияны бүүдүрүр 3 катап көдүлгөн. Эрткен чылдаа, биле дээр-де-ле ол чылын 13.3 хуу оскен. Машина туудушкуну, энергетика, металлургия болган химия ышкып ынгы чугула адир-лап озаа хөгжөөн. Үлетпүр продук-циянын иштин хемчээлине оларын улут-хуузу ам 35 хуу болуп турар.

Чер ажылынын күш-ажылы кооператив ажыл-агыйларын экономайк бажылаар болган кооператорларын орулгалары бе-дир баа амырал дегенелер экин-дери талазы-биле алаан хой хем-чеглери партия биле чаа бот-тандырган. Хоорайын болган кездешти ажылы чонларынын боттук орулгалары он чыл дургү-зүлү чыл бүү ортумаа-биле 10.4 хуу көдүлгөн.

ВЕНГРИЯ

Даштын салгыны «Транселект-ро» дээр венгир бүүдүргезинин ба-рышарын 80 чуртгаре үндүр са-нылаа турар. Ол чуртарын ара-зында Африканын Азияны чоктаа чаа хостогун чуртгаре-лаа бар.

Венгир бүүдүргезинин орулгалары болган соудукчулары латинаа улам улуг негелелер апар чылар. Оларын барык бүү социалист чурттарынын иштинин чеминелге черлерини бүүдүргезинден кө-рүп болур.

ПОЛЬША

Ам улусуру Польшада куруненин 6.5 муң көдө ажыл-агыйлары бар. Олар 2 миллион 600 муң га черин. тодарагылаарга республиканын бүүгү чер солунун 12.5 хууун ажилдап кылмып турар. Куруненин көдө ажыл-агый черлери бүү тараанын 35 хууун, сүтүнү 25 хууун, чигир култуура-ларын 40 хууун, үшүр сейскалынын болган картофелдин 12 хууун курунелге берип турар.

Сөөлгү түнелдер дугаар алырга куруненин көдө ажыл-агый терле-ринде 1 миллион 245 муң баш мал

ГЕРМАН ДЕМОКРАТЫГ РЕСПУБЛИКА

Ийн чыл мурунда «Найрала» дээр нефть ламчылаагынын шу-гуму-биле ГДР-нин Оперде Швед хоорайында баштайгы совет нефть чедер берген. Ажыл-агым Польша-биле кылмылаага ол хоорайда нефть сайырады ажылдап кылдырынын улуг комбинатынын баштайгы ээл-чө ажылдап турар. Оон ийги ээл-чө ажылдаа кыргенниин соода оон нефть сайырады ажылдап кылдыр күчүзү чыла 4 миллион то-на чедер.

ГДР-де нефть хандыргызынын четкиа калбарып үргүчүлөөн. Республикада «Лейне-Вер-ке» дээр ич улуг химия бүүдүргези-биле Швед хоорайын туугужу-лар нефть ламчылаагынын шу-гуму бо чымын эгезиле туугужу-лар кылмып кирипкен. Оон ууун дур-ту 320 километр.

ЮГОСЛАВИЯ

Югославия кинематография 20 харлаан. Ол уениа дургүзүлү ол чогалдыкты улуг ортуу эркен. Чүгө югослав көрүктүдөргө аэс,

бар. А олар беш чыл мурунда чү-ле 7.5 муң баш турган.

Келер беш чылда (1966—67 чыл-дарда) көдө ажыл-агыйга бүүгү де-зевилелдерин дөртүр бир кезини куруненин көдө ажыл-агый черле-рини хергелдеринге бээр.

ЧЕХОСЛОВАКИЯ

Социалист Чехословакиянын ажылы чонлары чаа чыла ушкү беш чылдын сөөлгү чымыш бүү-дүргө планынын хуусаа бетинде күсүлүп, улуг чедишкенин ужу-ражып иел чылар.

Республиканын индустриалдыг төвү — Соугу Моравиянын бүүдүр-гү бо чылдын программанын күсүлүп-көсүлүп, Острава-Карвины хомүр даш бажынын дашкылары магалыг хой, 27 миллион тонна хомүр дашты берген.

Бо чылын республикага чак бу-дүрүр 8 миллион тонна амыр бүү-дүрүтүр. Чурттуң ул улуг бүүдүргези-лер келер чылдын — чаа чехословак беш чылдын баштайгы чымыш ул-уунне ажылап турар.

Соугу Чехияда, Ваг дээр даш хе-минде тулап турар чак электростан-цияларда болган Словакиянын олаа-биле ажылдап электростан-цияларына каш-лаа кузуг хоолой аргатарынын элзөө. Улуг химия ийи, машина туудушкуну, чик бол-гаш ачыч-чө үлетпүрүн бүүдүр-гезинде чаа-чаа индустриалдыг объектилерин ажылдап кириген.

Чехословакиянын Коммунист партиянын XIII съездинге ал-дар болдурган социалист чырып чурттуң бүүдүргезинде калбар-ган.

ЮГОСЛАВИЯ

Югославия кинематография 20 харлаан. Ол уениа дургүзүлү ол чогалдыкты улуг ортуу эркен. Чүгө югослав көрүктүдөргө аэс,

бар. А олар беш чыл мурунда чү-ле 7.5 муң баш турган.

Келер беш чылда (1966—67 чыл-дарда) көдө ажыл-агыйга бүүгү де-зевилелдерин дөртүр бир кезини куруненин көдө ажыл-агый черле-рини хергелдеринге бээр.

ЧЕХОСЛОВАКИЯ

Социалист Чехословакиянын ажылы чонлары чаа чыла ушкү беш чылдын сөөлгү чымыш бүү-дүргө планынын хуусаа бетинде күсүлүп, улуг чедишкенин ужу-ражып иел чылар.

Республиканын индустриалдыг төвү — Соугу Моравиянын бүүдүр-гү бо чылдын программанын күсүлүп-көсүлүп, Острава-Карвины хомүр даш бажынын дашкылары магалыг хой, 27 миллион тонна хомүр дашты берген.

Бо чылын республикага чак бу-дүрүр 8 миллион тонна амыр бүү-дүрүтүр. Чурттуң ул улуг бүүдүргези-лер келер чылдын — чаа чехословак беш чылдын баштайгы чымыш ул-уунне ажылап турар.

Соугу Чехияда, Ваг дээр даш хе-минде тулап турар чак электростан-цияларда болган Словакиянын олаа-биле ажылдап электростан-цияларына каш-лаа кузуг хоолой аргатарынын элзөө. Улуг химия ийи, машина туудушкуну, чик бол-гаш ачыч-чө үлетпүрүн бүүдүр-гезинде чаа-чаа индустриалдыг объектилерин ажылдап кириген.

Чехословакиянын Коммунист партиянын XIII съездинге ал-дар болдурган социалист чырып чурттуң бүүдүргезинде калбар-ган.

ЮГОСЛАВИЯ

Югославия кинематография 20 харлаан. Ол уениа дургүзүлү ол чогалдыкты улуг ортуу эркен. Чүгө югослав көрүктүдөргө аэс,

Вальдек Рошениц медеглели

ПАРИЖ. (СЭТА). Француз ком-мунист партиянын чингине секре-тары Вальдек Роше Францияга президент сонгулаагынын ийн улаа бажылашкынын түнелдер-биле кобаштыр «Европа-1» дээр радио-станциянын корреспондентинге медеглел кылган.

Бүгү чөө болган республиканы куштерин калдыды Франсуа Миттеран чедишкенин дугайын бүү түнелдер херечиле турар дээрин ол демеглөөн. Мит-теран баштайгы бажылашкына 32 хуу бажылашкыны алган болгай, ам ол даш бажылашкын 45 чыгым чү болган.

Бо бажылашкыны шиптирларт фактору болза ийги бажылашкын-га де Гольаа сонгуларын берге эезиле, а демократтыг болган республиканы калдыды Франсуа Миттеран улуг чедишкенин болдур деп. Вальдек Роше үргүчү-ле чугаалаан.

Вальдек Рошениц оон ийн чугаа-лааны болза: «Чангыс кижиниң ор-гө чыгырганын бүү-дүрүмү бо ба-жылашкындан иледе коппак болуп үер алаар. Боттарынын чуртуга мынак ак сеткилдиг ажылыч чон-

лар—эвээш аэс французтар де-Гольду ам-даа дөткуп турар. Ынчалла-даа эске-даа дыка хой кижилерин үлөгөр-чынжон дугаар олар монополияларын чепсө болуп турар голланден дашта чайлаар болган Франциянын бүүдүр өндүр чорундан чардымас демократия-ны латериче шипчип келерлер. Голландия солугу айттыр ам хун-тул калжанындала-даа атык чугу-ла айттыры болуп турарынын ужу-лаа бо.

Келер чоокку үеде бүүгү ажылыч чонларын болган бүүгү демократ-тары сорулгаа чүдөл даше, дөдөлүчү эрге-чатырганы үргү-чүлү чоругуларын оралдап турар ресекелде политикага ууру де-миселде хамыктык мурундаа кат-тыжарылга болур.

Бүгү ажылычтарынын болган де-мократтыг куштерин эвелединин эрге-көк чугулаа Вальдек Роше түнелдине айткан. «Француз коммунист партия ажылыч аны-гынын чангыс аны. бүүгү демократ-тыг болган дөдөлүлүг куштерин эвеледин ботандырар төзөөлө улам улуг күженишкенин салыр» деп, ол чугаалаан.

ЭЛЕКТРИЖИТКЕН

ПРАГА. (СЭТА). Чехослован на-йы-сылаады республиканын машина туудушкунун улуг төвү-биле ту-дустурган Прага—Брно аразынын демир-орук магистралы электрени-дери доозулган. 250 километр дур-туг ол шуугунап шакта 140 кило-метр дүргөн чоруур электродедилер эртер.

Негдерел чарлаан

ЛА-ПАС. (СЭТА). Политика тала-зы-биле хоруугаттырганнарго Бо-ливин шери хунтаа келерлер чарлаан. Оларны хостар даш хой-никтинин калбан шимчээшкенин түнелдине ол шиптир хүлээп а-дыган.

— Ур-ле хуралдамыр аа? — деп, Монгуш Тизежикович демини-ден айттырган.

— Бээр дыннап көр даан—дээш, калайы өөрүшкүлүг хүлүмзүрүп каан.

— Че, чугаала харын.

— Район Советинин депутаты-га кандал депшитти.

— А кимны депшитти, ыңчан?

— Мен...

— Кай, шынап бе?

— Ийе. Мен бодум аенип, су-рээде олурдум ышкыжыл.

— Байыр чедирип тур мен! — дээш, алаа хогдуг хүлүмзүрөөн.

Күш-ажыла ышкымылдыг, эш-өрүтүг элтиг-ээлек, топту-то-маанын туугужу Монгуш Манды-аанын сохкоа хостун ажилчынара-йон Советинин депутаттыга 1963

Ажылдан хостуг үеинде каймы-даа совууругаар чүдүлүг.

Фото Г. Сиротинини.

ДАШТЫКЫДА

Өднүктерин чедишкени

БОЛГАРИЯ

Сөөлгү ой чылаа Болгарияга үлетпүр продукцияны бүүдүрүр 3 катап көдүлгөн. Эрткен чылдаа, биле дээр-де-ле ол чылын 13.3 хуу оскен. Машина туудушкуну, энергетика, металлургия болган химия ышкып ынгы чугула адир-лап озаа хөгжөөн. Үлетпүр продук-циянын иштин хемчээлине оларын улут-хуузу ам 35 хуу болуп турар.

Чер ажылынын күш-ажылы кооператив ажыл-агыйларын экономайк бажылаар болган кооператорларын орулгалары бе-дир баа амырал дегенелер экин-дери талазы-биле алаан хой хем-чеглери партия биле чаа бот-тандырган. Хоорайын болган кездешти ажылы чонларынын боттук орулгалары он чыл дургү-зүлү чыл бүү ортумаа-биле 10.4 хуу көдүлгөн.

ВЕНГРИЯ

Даштын салгыны «Транселект-ро» дээр венгир бүүдүргезинин ба-рышарын 80 чуртгаре үндүр са-нылаа турар. Ол чуртарын ара-зында Африканын Азияны чоктаа чаа хостогун чуртгаре-лаа бар.

Венгир бүүдүргезинин орулгалары болган соудукчулары латинаа улам улуг негелелер апар чылар. Оларын барык бүү социалист чурттарынын иштинин чеминелге черлерини бүүдүргезинден кө-рүп болур.

ПОЛЬША

Ам улусуру Польшада куруненин 6.5 муң көдө ажыл-агыйлары бар. Олар 2 миллион 600 муң га черин. тодарагылаарга республиканын бүүгү чер солунун 12.5 хууун ажилдап кылмып турар. Куруненин көдө ажыл-агый черлери бүү тараанын 35 хууун, сүтүнү 25 хууун, чигир култуура-ларын 40 хууун, үшүр сейскалынын болган картофелдин 12 хууун курунелге берип турар.

Сөөлгү түнелдер дугаар алырга куруненин көдө ажыл-агый терле-ринде 1 миллион 245 муң баш мал

ГЕРМАН ДЕМОКРАТЫГ РЕСПУБЛИКА

Ийн чыл мурунда «Найрала» дээр нефть ламчылаагынын шу-гуму-биле ГДР-нин Оперде Швед хоорайында баштайгы совет нефть чедер берген. Ажыл-агым Польша-биле кылмылаага ол хоорайда нефть сайырады ажылдап кылдырынын улуг комбинатынын баштайгы ээл-чө ажылдап турар. Оон ийги ээл-чө ажылдаа кыргенниин соода оон нефть сайырады ажылдап кылдыр күчүзү чыла 4 миллион то-на чедер.

ГДР-де нефть хандыргызынын четкиа калбарып үргүчүлөөн. Республикада «Лейне-Вер-ке» дээр ич улуг химия бүүдүргези-биле Швед хоорайын туугужу-лар нефть ламчылаагынын шу-гуму бо чымын эгезиле туугужу-лар кылмып кирипкен. Оон ууун дур-ту 320 километр.

ЮГОСЛАВИЯ

Югославия кинематография 20 харлаан. Ол уениа дургүзүлү ол чогалдыкты улуг ортуу эркен. Чүгө югослав көрүктүдөргө аэс,

бар. А олар беш чыл мурунда чү-ле 7.5 муң баш турган.

Келер беш чылда (1966—67 чыл-дарда) көдө ажыл-агыйга бүүгү де-зевилелдерин дөртүр бир кезини куруненин көдө ажыл-агый черле-рини хергелдеринге бээр.

ЧЕХОСЛОВАКИЯ

Социалист Чехословакиянын ажылы чонлары чаа чыла ушкү беш чылдын сөөлгү чымыш бүү-дүргө планынын хуусаа бетинде күсүлүп, улуг чедишкенин ужу-ражып иел чылар.

Республиканын индустриалдыг төвү — Соугу Моравиянын бүүдүр-гү бо чылдын программанын күсүлүп-көсүлүп, Острава-Карвины хомүр даш бажынын дашкылары магалыг хой, 27 миллион тонна хомүр дашты берген.

Бо чылын республикага чак бу-дүрүр 8 миллион тонна амыр бүү-дүрүтүр. Чурттуң ул улуг бүүдүргези-лер келер чылдын — чаа чехословак беш чылдын баштайгы чымыш ул-уунне ажылап турар.

Соугу Чехияда, Ваг дээр даш хе-минде тулап турар чак электростан-цияларда болган Словакиянын олаа-биле ажылдап электростан-цияларына каш-лаа кузуг хоолой аргатарынын элзөө. Улуг химия ийи, машина туудушкуну, чик бол-гаш ачыч-чө үлетпүрүн бүүдүр-гезинде чаа-чаа индустриалдыг объектилерин ажылдап кириген.

Чехословакиянын Коммунист партиянын XIII съездинге ал-дар болдурган социалист чырып чурттуң бүүдүргезинде калбар-ган.

ЮГОСЛАВИЯ

Югославия кинематография 20 харлаан. Ол уениа дургүзүлү ол чогалдыкты улуг ортуу эркен. Чүгө югослав көрүктүдөргө аэс,

бар. А олар беш чыл мурунда чү-ле 7.5 муң баш турган.

Келер беш чылда (1966—67 чыл-дарда) көдө ажыл-агыйга бүүгү де-зевилелдерин дөртүр бир кезини куруненин көдө ажыл-агый черле-рини хергелдеринге бээр.

ЧЕХОСЛОВАКИЯ

Социалист Чехословакиянын ажылы чонлары чаа чыла ушкү беш чылдын сөөлгү чымыш бүү-дүргө планынын хуусаа бетинде күсүлүп, улуг чедишкенин ужу-ражып иел чылар.

Республиканын индустриалдыг төвү — Соугу Моравиянын бүүдүр-гү бо чылдын программанын күсүлүп-көсүлүп, Острава-Карвины хомүр даш бажынын дашкылары магалыг хой, 27 миллион тонна хомүр дашты берген.

Бо чылын республикага чак бу-дүрүр 8 миллион тонна амыр бүү-дүрүтүр. Чурттуң ул улуг бүүдүргези-лер келер чылдын — чаа чехословак беш чылдын баштайгы чымыш ул-уунне ажылап турар.

Соугу Чехияда, Ваг дээр даш хе-минде тулап турар чак электростан-цияларда болган Словакиянын олаа-биле ажылдап электростан-цияларына каш-лаа кузуг хоолой аргатарынын элзөө. Улуг химия ийи, машина туудушкуну, чик бол-гаш ачыч-чө үлетпүрүн бүүдүр-гезинде чаа-чаа индустриалдыг объектилерин ажылдап кириген.

Чехословакиянын Коммунист партиянын XIII съездинге ал-дар болдурган социалист чырып чурттуң бүүдүргезинде калбар-ган.

ЮГОСЛАВИЯ

Югославия кинемато

САЯН СЫНЫНГА КОНЦЕРТ

Тайганын хөрс-биле одурткан одурткан автобус үнхт бар чорам. Дээс-киндир турар кайрагыч кайрагыч байдус оо иштинде одуртканар-ны сонгуурал, хандыкышым хаар тудуп турган. Олар чыкмылаа соок-ту-даа боваш, мржж-шоорал, оон-хаткылы бар чорам. Тудуужулар-ны «Передова» дээр чиринг чедир шоолу-даа мрак эвс. Ак-Довурак-Абаза орунуч Саян сынында тудуучу мурнакы ажылдыг унастогунуң турар черик «Передова» («Мурнуку одуру») деп адап алган таварылаа эвс. Улуу орк тудуучу мурнуку одурунда бар чыдар шак ол коллектив СЭКП обкомунуң болаш Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң шил-шир Кызыл тугун бижыны-биле бедик тудуп турар.

Автобус-биле ыры-шоорал чоруп олурган кижилер боттарының концерттин мурнакы одурунун кижилеринге кезеж керегүзүп эгелзэн. Ак-Довуракта уруларның хөгжүм школанын башкызы Юрий Писаренкоңун одурткан ишти мр бөлүү баштай-ла чакырылып үнгөн. Эмилия Ламкина, Николай Маренко, Раиса Картаева, Юрий Соловьев, Николай Богомолов оларның ыраакы таланты кыркүчүлери сонураткан. Концерттин программасы танцы, уран көмүчүлгү күүсөдигери-биле база байлак болган.

Ак-Довурактың Культура бажынының бот-тыныгыр уран чүүл кол-лективиниң ол концерти улае оркнуту тудуужуларын сонураткан. Ын-чалла-даа концерттин репертуарын тыва мрлар, таңкылар-биле байдар болза эки-дир деген ажыны сүмөи тудуужулар берген.

Г. ПАВЛЕНКОВ.

СПОРТЧУ ЧУГААЛАП ТУР
Хаак спортунга
ынакшыңар

Хаак спортунга 1942 чылдан бээр хандыкышым эгелзэн мен. Ол чылдарда мэр баштайгы аге-базынарымга орук-кирикчи илгин берип, үлгериң көргүзүп турган шыраак хаакчылар О. Очутан, О. Норбу оларны өөрүшкү, хуңду-дел-биле сагымас эрлер-аргажон-тур. Ызынгал мэр баштайгы куш-культура башкын Оюн Норбу хаак спортунга хандыкышымны эскерип, оон техниканын өөредип каан. Оон эгелзеш-ле баштай школа, район, оон соонда республика маргылда-ларында чедимширин киржип эгелзэн мен. 1949 чылда республика маргылдазын киржишкен, 18 километр чери э-не эгелзеш иштинде артил, республика чемпиону атты чедип алган мен.

Каш чылдар мурунда шер-ринг алган артил турар, шериг кезежиги маргылдазын киржишкен, шыраак хаакчыларын бир-разан апарган мен. Алаа турган, Совет Эмгектинин Чепсектиг Күштеринин чемпиону лейтенант Юрий Ефимовтун узуртулганы-биле хаак спортунун техниканын били-гай эвс шингээлп алдым. Хаа-жып келген, Кызылдын кааза-ажыл-агыг техникумунга өөренип тура, республика чемпиону атты каш улаа камгалар. Тыванын спортчу ат-аларын камгалары-биле Иркутск хоорайга ийи катап болтулаан беш облыстанын, РСФСР-ниң чөөн чүгүнүн АССР-леринин, облыстарынын болгаш крайларынын (Томск хоорайга болган) болгаш Россия Федера-циязынын автономия республи-

наларынын, облыстарынын, на-ционал округтарынын, крайла-рынын маргылдазын киржишкен шилинзе хаакчыларын Москва хоорайга болган маргыл-дааларына киржип аас-кежигит турган мен.

Ам Ленинград хоорайнын Гер-цен аттыг башкы институтунун биология факультетинин үшкү курстунда өөренишкан, хаак спортунун мастери В. Семинин узуртулганы-биле спортчу мер-ежиленин улам бедилп, маргыл-дааларга изенкейлиг киржип ту-рар мен.

Эрткен кыжын болган (ГДР, Италия, Польша, Финляндия, ГФР, Чехословакия, Швеция болган СССР-ниң эл шилинде хаак-чылары киржишкен) делегей мар-гылдазын көрүп, аларын совет хаакчылар А. Колчина, Л. Люби-мов, Н. Утробин, К. Боярских, А. Акентьев, М. Гусак, В. Ме-ланин, СССР-ниң болгаш делегей-нин каш дакпыр чемпиону И. Колчин болгаш делегей чемпи-ону чорам С. Ерибег (швед), В. Хазулиев, Е. Ойкарыйев (Финляндия) оларнын техника-зын хайгаарал көр аас-кежигит болган мен. Ынчанга киржкен маргылдааларым өөренип ал-ган болгаш көрүп билип алган чүдүлериң келир үе анык салгакчыларын кижилеринге болгаш спортчу мергежиленин улам бедилеринге илгин чутаа-жок бээр.

Д. МАРТ-ОЛ.
хаакчы.

Курс аянттыңан

2-ги болгаш 3-кү класстын чо-лаачыларын белеткээр, ажылда-шаан өөренир курстар «Тилелге» колхозта декабрь 15-те аянтты-ган. Ам ында 15 колхозчу аныктар өөренири-биле бижиткен.

Н. СРАТ-ОЛ.

Даг-иргектерни кезеткен

Олар чорам малдарже кокай ышкаш коданай бээр алдылар бо күзүн Кара-Хөдүн малчынары-нын одарларына тыпты берген. Олар харын-даа дарычыларга чоокшупан кээп, кижиги деп ийи бут-тан кылашпа, таварышкан озап-чудуктары мйи бэр шывадан, кижилерни коргудукаар хеврилг аянган-хордаан келгилээр тур-ган.

Бир катап хой кадарып чорам хөрсөжөн кадарыже кончуг улуг даг-иргек мырнай чоокшупан келген турла, коргар чүрек чок малчын адымны эгелзип ийи-биле кон-турлар дагакчаларга, ийи бут-тан туруп алган дыка үр олче кайтап-кайтап, эңире тавар меп-пейнип ийи берген.

Малчынар Х. Бездир, Х. Балды-гы, А. Сат олар бооларыг кедер чо-руп турган, үш улуг даг-иргекти олурген өөвүлүд, ол чоок малчын адымды кижилерден коргуп десер, малче халдаа, ховар көс-түр апарган. Эрес-дизим ачылар-ын колхозчулар мактап турар.

С. СЕРИН-ОЛ.

Бай-Тайга район.

РЕПОРТАЖ Белээн аппарат,
сиилип бижип бээр

Чая тыл чоокшупан тудум чо-нуң белек-селек садып алмыр мур-пукузундан көвүдээ. Олар төрелде-ринге, чоок эштеринге, өг-бүлө-лө-нин кежигүннеринге бээр язы-бу-ру белекти шилип алыр дээш мага-аннерге кээп турар. Чоокку эрт-кен хуңнерин бирээнде Кызыл-дын төп магистринге чедер берген. Урумк барынар салар чер-ни мурнука кезек амылтар бө-дүлгөшп, турупкан, шевергени кончуг алдын шакты топтап көр-гө, чутаалашкан турлар. Олар-ны бирээп турган:

— Демир, сен бо шакты бодуңга алмыр оң бе, азы думаларың-даа чатаан чадаас боор ала?—дидир.

— Бодум шактың-ла болгай мен. Оралаң. Чая тыл таварыштыр төрө-нүң демедедээр дөш танымжы бар, алаа белекке бээр дээш. Кым бергенин моон артыңа бижип каан болза, кончуг-ла таарымчалыг бо-лур ийик, ыңчалаа-даа, өске хоорай-ларда ышкаш, бисте сиилип бижип чер чок чүве ышкаш, алаа бээр болган-дыр ийи—деп катты. Оларын чутааган дыннап трган бир эл.

— Кайы мыдыг боор. Бисте база мыдыг чери тургузупан-на бол-гай. Металла чүве сиилип бижип мастерская бистин 26 дугаар квар-талда амыдырал-хандыгыга ком-бинатында бөгүн ажалдап эгел-берди, үе эрттирбей олче дораан маинап бат!—дөш, мездэ думна-танын сөткөл ханган дүмнүрүп кагды. Демир шылаа-ла ынаар да-лажып чорутуу. Ол декабрың 22-нин хуңу чүве.

Мен база-ла белек садып алган, дүш үезинде ол комбинатка чедер бердим. Шала тымыт кылал хуң бажыкче кирген, оон түнөп улус-ла хей. Ынчангай кайчар, Хе-рөөнни узустун хевин даараар аталы, шак сепээр мастерская, чүрүк тырттырар чер комбинатка ажалдап турар болгай. Ынчалла-даа келгенериниң хөңү-ле «ювелир кылдыр, сиилип бижип мастер-ская» деп бижиткип экичте угалп турлар.

Комбинаттын чагыт хулап алыр ажалдакчы-биле чутаалаш бээр-инге ол: «Бисте республикада аныктыг болгаш солун мастерская бир-ле дугаар амыттыганы бо-

дур. Чон ам дээренинде билбей турар. Бо кээп турар улус 26 дугаар кварталдын кижилери-дир. Моон сонгаар чагыт-даа көвүдээр-ле боор» дидир. Ол-даа чеп. Чалын шырайып анык эр, кел-гелерин хулауткандыг хулап ал-ларын тус-тузунда чагыны сай-гарып көргөн тур. Бир анык хө-рөөн кижиги чаражы кончуг шил-станан эгелзеп, оон даштынга: «Бичи Зиначка! Сөө ийи халыг болганың-биле байыр чедирдим. Уг-базы Таяа» деп бижип бээрин ди-дээ. Беш азы чедир хире минут болганда чагыт күсүттиңди. Өске чагытлар база улажып-ла тур. Э-не хей чагыт болза, Тываның аны-ктар организациязынын 40 чылы-биле холбашкан БИНСМ обком-унуң сиилип бижилери-биле думна-ган шайлаң аныктар. Оларын саны 40.

Шында-ла чутугла мастерская ажалдап эгелзэн. Оон мастери Александр Филиппович Соколов дээр. Ол Ала-Атаның болгаш Красноярский септеле-механик-тиг заводтарына тускай өөренип алган келген, бодуңуң хөрс эң билер, дүрүдүлгө эл. Мастер-ская калдыг чагытларын күсүлөп боруру? Пластикка, шаажаңга, демирге, шилге, каңга база өске-даа хөй язы чүдүлгө калдыг-даа сөстү, домкаты, саны сиилип бижип боор. Бижик чүвөн мрак-тан чалып көстүр турар. Ол ыш-наш, кымын-даа чүрүп дадарбас чута демирге портрет кылдыр ол-ла олчаа олуртуп каар. Оон-бала калы, бир эвс кагытала таа-рышкан улус мезон кижилерин чүрүп үрелбес кылдыр кылдыр турар дээ, орта чагыны кырип база боор. Шапка, аякка, тавакка, под-сигага чүве сиилип бижипи до-раан-на.

Бир эвс алдын шагының ааза сыйылган, калдыг-бир үеңилг эл-дел бузулган, холга сугар биж-ээниң хөмөөлүн эскертп, кутал-нын сырғанын чаартып кылдыр дөш кижилер база-ла алаа баар. Мастерскаяже далажылар, эртим номучулар.

ЧУРУКА: мастер А. СОКОВ ажалдап олур.

М. СУГЕ-МААДЫР.

Редактор К. К. КУДАЖИ.

РЕСПУБЛИКАНЫҢ ХӨГЖҮМ-ШИИ ТЕАТРЫНГА

бо чылдың декабрь 31-де болгаш 1966 чылдың январь 1-де

БАЛ МАСКАРАД

(ойнап тагээшкн)

болур. Программала: концерт, танцы, эң анык костюм хептер дээш шааналар, чүүл бүү ойнар, аттракционнар, маскарлар, лотереялар ойнашкынынар.

Бал кезежениң 9 шакта эгелээр. Касса декабрь 21-ден эгелеп ажалдап, эртенгенин 10 шакта аянттынар. Коллективтиг чагытларын хулап ап турар.

РЕСПУБЛИКАНЫҢ ХӨГЖҮМ-ШИИ ТЕАТРЫНГА

декабрынын 25—26 хуңнеринде

ЭСТРАДА АРТИСТЕРИНИҢ КОНЦЕРТИ БОЛУР.

Программаның: делегейниң улустарынын танцы, эстрадалыг болгаш өске-даа хевирлерин көргүзүлгө, акробаттыг болгаш ординалдыг көргүзүлгө, дураашкынар, шоодулар, музыкалыг фель-етоннар, конферен.

Хөгжүмүг үлгелзип эстрадалыг квинтет күүсүлөр.

Концерт кезежениң 8 шакта эгелээр. Билеттерни театрын кассасында салып турар.

ТЫВА АССР-НИҢ ЫРЫ НИИТИЛЕЛИ

ТЫВА АНЫЯНТАРЫН «ЧЕЧЕН» ДЕП ЫРЫ АНСАМБЛИНГЕ

КИРЖИР НИЖИЛЕРНИ ХҮЛЭЗП АЛЫРЫН ЧАРЛАП ТУР.

Ансамблдин баштайгы кичээли 1965 чылдың декабрь 27-де болур.

НЕЛИРИЧЕРНИ ЧАЛАП ТУР.

КИНО

ДЕКАБРЬ 24-ТЕ

«НАПЫРАЛ»: «Ыраакы чурттар» 10, «Салы чок мөгечи» 2, 4, 6, 10 шактарда.

«БАА-ХЕМ»: «Мара чайка» 11.15, 1.15, 3.15, «Танывазы кижиниң чагаазы» 5.15, 7.15, 9.15 шактарда.

«ЕНИСЕЙ»: «Чай хилс эртен» 2.40, 6.40, «Аас-кежигинге донтоп болба» 4.40, 8.30 шактарда.

«ВОСТОК»: «Ан-ик мугулаурунун капитанары» 11, «Чангыс ил-чирбеле кинчилеткенер» 3, 4.30, 6.40, 8.30 шактарда.

Бран ПРИЧЕВИЧ.

Югослав чотаалы.

ЛЕНИНГРАД ЧҮРТТУГ ТАНЫ

Россиядан эгелзеним хоорайлар-нын болгаш кижилерин дугайын чу-гааласкай тур мен.

Төрең чүрүмга эеп чанып кел-геш, бугу-ле чүдүлериң дугайын чутааласкай тур мен...

Ынчанга мен Россиядан эгелзе-ним хоорайларын болгаш кижилер-нин дугайын, чүгле чутаалар карей.

Татьяна Саричевна эгелзип: Та-ня-лыр ийи. Тая бот чок-даа бол-за ону эгелзеп мен.

Ол мыдыг болган чүве-ышкаш, Ленинградты болгаш Таяны фашист-тер бүүрөп алган турган.

Олар Таяга чөм-лаа бербей, ты-нар-лаа арга бербей, бажын-даа ко-дуртпей, дээрже-даа көрүлүрбей турганнар.

Олар Таяга удуру-лаа арга бер-бей турган, чүге дээр Ленинград-че болгаш Таяже боол-ла турган, чүве-дир.

Ленинград шылашкан, а Тая шылашкан барган.

Тая оон мурнука улаануттан арааш шылашкан-даа чадаас, скар-

латинадан арааш-даа шылашкан чадаас.

Фашистериниң ол шылашпайн бар-ган.

Ол аарыгдан Тая өлгөн.

Бүзээлгитирген Ленинградка хун демеделин кылып турган Тая деп бичин уругун мен эгелзедим. Ол бо-дун төрелдериниң өлгөн хуңнерин демеделин, чүгле чылын, ай, хуңун, шыгын бижип турган. Каян аазы өлүп каарга, «Өлгөн» деп сөстү ол биживез. Чүгле мынча деп бижээ: «Авам 42 чылдын май 23-те, 7 ша-кта».

Хоорайларга, шөлдерге, парктарга бичип уругларын туракаалын ала-биле азы хулер-биле тургусал-ла болгай. Даш азы хулер болтура Та-няга чалгаарыңгы.

Даш-биле болгаш хулер-биле чү-ве улуг алартыг кижилерге тура-каал тургузар.

Бичип уругларын болгаш оолар-нын бодуңга ап чоруту херек.

Таяга чалгаарыңгы болгашын дээш ону эгелзеп мен. Тая аян-

чорук кылды дээш ону эгелзедим.

Белградты көрүп дээш Таяны эг-елзедим.

Черле ычтар Россия ышкаш чүрт-че баарында калың-бир өлгөн ки-жилеп ал алдырларын утпаар.

Чижээ, Брагуевач чүртүг «Урук-кей бичип оолдарын ал алдыр. Олар Москвадан карзунер.

Орустар биле бистер акы-дум-ла-лыштылар бис.

Өлгөн бичип оолдар болгаш уруг-лар талазы-биле-даа, өлгөн улуг ки-жилер болгаш динг кижилер-даа та-лазы-биле дөмө-де акы-думалыш-кылар бис.

Бистин болгаш орустарын амы-дыралы дөмө-даа, ылгалыг-даа.

Өлүм дээрже шуут-ла дөмөй.

Киж аян-чорукка чораш, ча-нын келгенге көргөн, билген-не чү-вези көвей ышкаш сагылырар. Көргөн, билген чүвези шоодуг эвс бо-лур аян-чорукчулар база бар болуп болганда «ышкыр» деп чутаалп тур мен.

Аян-чорукка чораш киж чанып

РЕДАКЦИЈАНЫҢ АДРЕСИ: Кызыл, Шетиния — Кравченко кулумчул, бажын №3 ТЕЛЕФОННАР: Редакторун 24-63, редакторун оралакчыларын 35-24, 25-38, харысалгалыг секретарынын 23-35, партия амыдырал кидиянын 23-54, агитация болгаш пропаганда кидиянын 37-13, көдээ ажал-агыг кидиянын 21-47, үлөтүр кидиянын 22-64, чагаз, ажалдыг болгаш көдээ корреспондентилер база совет тургузуп болган.

агитация болгаш пропаганда кидиянын 37-13, көдээ ажал-агыг кидиянын 21-47, үлөтүр кидиянын 22-64, чагаз, ажалдыг болгаш көдээ корреспондентилер база совет тургузуп болган.

Тыва АССР-ниң Министрлер

Чөвүлелинин чатында парлагат эгелзелин тираграфия.

ТС-00980.